

EEN VLAAMSCH GEZIN

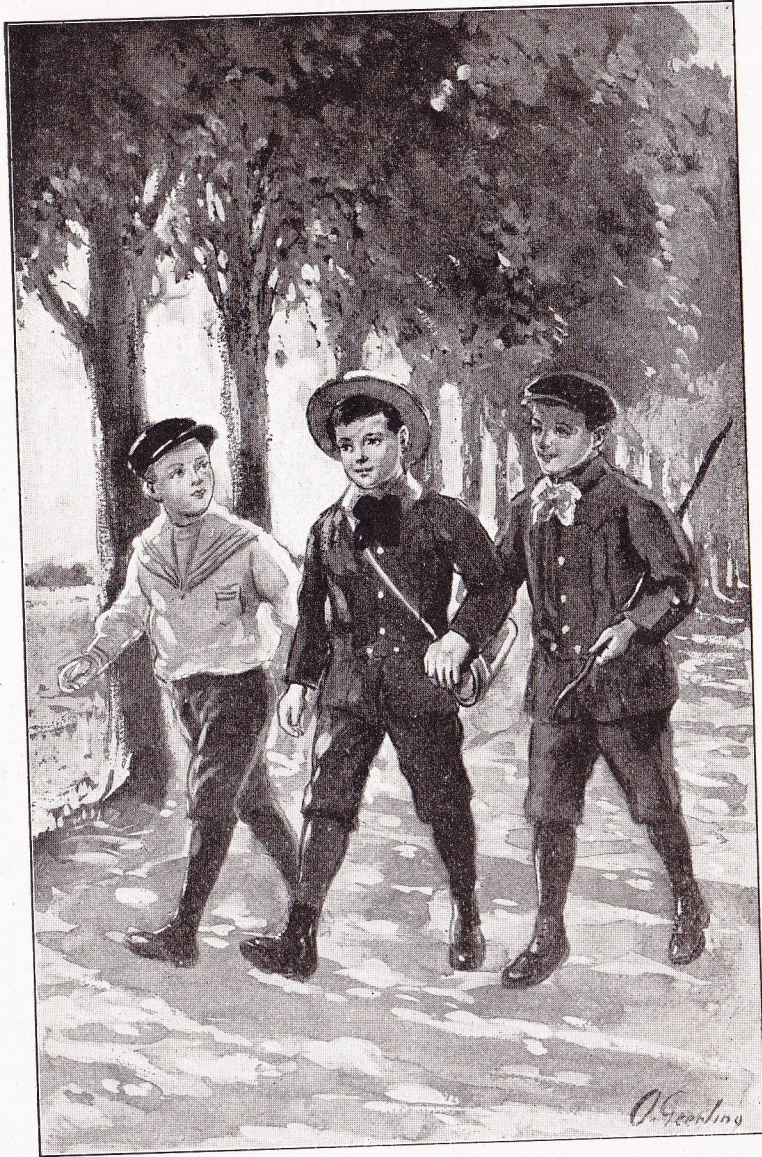
IN

OORLOGSTIJD

DOOR A. HANS

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN

Met z'n drieën verlieten ze het West-Vlaamsche stadje
Rousselare. (Bladz. 7.)

EEN VLAAMSCH GEZIN IN OORLOGSTIJD

VERHAAL VOOR DE JEUGD

DOOR A. HANS

GEÏLLUSTREERD DOOR **O. GEERLING**

TWEEDE DRUK

ALKMAAR — GEBR. KLUITMAN — 1918

INHOUD.

Hoofdst.	Bladz.
1. Drie jongens op Reis	7
2. 't Is oorlog in België	17
3. Een brief van Vader	27
4. Arme August	33
5. Bezoek aan Vader	41
6. De oorlog komt dichterbij	51
7. 't Bombardement van Rousselare	56
8. De strijd ontbrandt bij West-Roozebeke	67
9. Gevangen	74
10. Ontsnapt	82
11. Een tragisch sterfbed	89
12. De vader van Kätie	95
13. Naar de stad terug	100
14. Naar Holland	107
15. Nieuws!	118
16. Naar Zeist	121
17. Het verhaal van Vader	125
18. Ook Banneling	130
19. Over de Grens	140
20. Te Aardenburg	158
21. Vereenigd	163
22. In 't kamp van Ede. De Gentsche Padvindere	172
23. Besluit	178

Eerste Hoofdstuk.

Drie jongens op Reis.

Met z'n drieën verlieten ze het West-Vlaamsch stadje Rousselare.

't Was heden geen school en Jan Moerman, Michiel Donkers en Frans Dewale hadden al lang een plannetje in 't hoofd, dat ze nu wilden uitvoeren.

Een reisje naar West-Roozebeke! En 's middags zouden ze eten bij Jans oom, Emiel Moerman, die niet ver van het dorp woonde.

't Was prachtig weer; heet in de straten der fabrieksstad waar hooge schoorsteen altijd maar vuilen rook spuwden, doch frisscher buiten, onder de breedgetakte boomen, die den straatweg overschaduwden.

Een zacht windje ruischte over 't rijpe graan en de teer groene klaver, door de struiken, welke malsche weiden bezoomden of de Mandelbeek vergezelden.

Naar West-Roozebeke!

De meester had op school verteld, dat in 1382 de Franschen en Vlamingen daar streden. De Fransche koning wilde Vlaanderen binnenpalmen, maar vooral de Gentenaars verzetten zich tegen dat plan en, toen onderhandelingen

niet meer hielpen, en een vijandelijk leger uit 't Zuiden binnenviel, trokken ze het onder hun dapperen hoofdman, Filips van Artevelde tegemoet.

Maar de Vlamingen waren te zwak in aantal. Ze worstelden als helden, doch konden de overwinning niet behalen. Duizenden sneuvelden te Roozebeke met hun hoofdman voor vrijheid en recht.

De jongens wilden dat slagveld bezoeken. Ze hadden er al lang over gepraat. En vandaag trokken ze er heen.

't Waren drie flinke gasten, even oud, twaalf jaar, sterk en gezond. Niet rijk, o, neen, alle drie kinderen van fabrieksarbeiders, maar waar, door vlijt en spaarzaamheid, thuis toch welstand was.

Druk babbelend stapten ze voort. Eerst gingen ze door 't kleine Oost Nieuwkerke, dan kwamen ze op den breeden straatweg, die Brugge met Ieperen verbindt en waaraan onder andere dorpen ook West-Roozebeke ligt.

Ze zagen de kerk al, ginds in de verte op een heuvel, want 't land in Vlaanderen is golvend en de meeste wegen dalen en rijzen.

„Kijk Rousselare nu eens diep liggen,” zei Jan Moerman.

„Ja, in een laagte. Maar je weet toch wel, dat de top van onzen Michielstoren maar even hoog is als de dorpel van Hooglede's kerk,” vertelde Michiel Donkers. „Hooglede ligt nu achter ons. We staan gelijk met het dorp.

„Neen, wat lager,” verbeterde Frans Dewale. „En we moeten een heel eindje klimmen, om op Roozebeke te komen, en, als we zoo staan babbelen, geraken we er niet.”

„We hebben heel den dag voor ons,” hernam Jan. „Maar vooruit. Wat is het hier schoon!” *)

Ja, Vlaanderen met zijn glooiende akkers en zijn hoeven tusschen het weelderig geboomte, met al zijn torens boven

*) Mooi.

de roode daken, en de molens op de heuvels, is mooi!

En welk een rijke zegen lag over het land in deze heerlijke Julimaand 1914!

Nog een flinke marsch, en de jongens bereikten West-Roozebeke, toen een welvarend, groot dorp.

„Kijk,” riep Jan en hij wees naar een herberg, waar op den voorgevel in groote letters geschilderd stond:

„In Filips van Artevelde.”

„De naam van den Gentschen hoofdman,” zei Frans. „'t Is jammer dat ze 't borstbeeld van Filips weggenomen hebben. 't Stond vroeger op een pomp.”

„Maar waar zou nu 't slagveld zijn?” vroeg Michiel.

Ja, dat wisten ze niet. Maar, ze hadden een mond en kenden de taal, zooals men in Vlaanderen zegt.

„'t Slagveld van Filips van Artevelde,” zei een man, aan wien ze den weg vroegen. „Dat is bij den molen. Volg de kalsijde *) maar, tot waar links een weg naar Paschendale loopt. Gij zult er een molen zien. Daar was ergens het slagveld.”

De knapen gingen nieuwsgierig verder. En na een kwartiertje zagen ze den molen op een hoogte. Lustig zwaaiden de wieken, als zegenden ze telkens met een kruis de vreedzame streek.

Maar waar lag nu eigenlijk 't slagveld? De jongens keken rond. Overal velden met koren, aardappelen, klaver, of weiden, waarin 't vee rustig graasde.

„'k Zal het eens aan den mulder **) vragen,” zei Jan. „Hij komt daar juist.”

De molenaar trad uit zijn woning, om op den molen te klimmen.

„Mulder!” riep Jan.

De man draaide zich om.

*) Keiweg.

**) Molenaar.

„Wat is er?” vroeg hij, nader komend.

„Kun je ons niet eens zeggen, waar hier 't slagveld van Filips van Artevelde ligt?”

„'t Slagveld! Kom je daar naar zien?”

„Ja, de meester heeft er ons van verteld.”

„Ha, zoo! Ja, 't slagveld . . . daar voor je ligt het.”

De molenaar wees naar de graan- en klavervelden.

„Niets meer van te zien, hè?” hernam hij lachend. „Mijn molen zou er meer van kunnen vertellen, als ie spreken kon. Die stond er in 1382 al!”

„Zoo oud?” vroeg Frans.

De knapen keken vol belangstelling naar 't gevaarte op de hoogte.

„Ja zeker,” vervolgde de man. „Natuurlijk is ie dikwijls hersteld. Komt maar eens mee naar boven. Wil je?”

Of ze dat wilden! Dolgraag!

Ze volgden den vriendelijken molenaar op de steile trap binnen in den molen, die schudde van 't malen en waar de steenen knarsten en de as ronkte.

„Nu maar eens door een gat gekeken,” zei de baas. „Kijk op dat veld streden de Franschen en de Vlamingen . . . Er is natuurlijk niets meer van te zien. Maar geleerde mannen komen soms graven en dan vinden ze wel stukken van wapens en steenen kogels. Ja jongens, daar lagen lang geleden duizenden mannen te kermen en te sterven . . . en was de aarde glibberig van bloed. Wreed hè . . . Gelukkig dat we in een beteren tijd leven . . . En toch spreken ze weer van oorlog, maar zoo ver zal het wel niet komen! Daar sneuvelde ook Filips van Artevelde, de Gentsche hoofdman. De Fransche koning, die nog maar zestien jaar was, wilde het lijk van den grooten burger zien. Hij vond een gekwetsten Gentenaar en vroeg waar zijn hoofdman lag. De Gentenaar wees het lichaam. „Als gij Franschman

wilt worden, schenk ik u 't leven,” zei de koning tot den gewonde. Maar deze richtte zich op en riep: „Vlaming ben ik geboren, als Vlaming heb ik gestreden en Vlaming wil ik sterven.” De koning liet hem dooden. Het lijk van Artevelde moest dan op zijn bevel aan een boom gehangen worden. Die boom bestaat nog. Je moet er eens naar toe gaan.”

„Waar?” vroeg Jan vlug.

„Bij Langemarck, kijk aan dien kant.”

De molenaar ging naar een ander kijkgat en wees den weg.

„En ginds zie je Yperen liggen,” vervolgde hij.

O, wat keken de jongens naar de oude stad, waarvan de torens boven de bosschen verzezen!

Dat was dus Yperen met de prachtige lakenhal en de groote St. Maartenskerk.

„Hoe ver is het?” vroeg Frans.

„Naar Yperen? O, wel twee en een half uur.”

't Was te ver . . . Hadden ze te Yperen kunnen overnachten, ja dan, maar ze moesten vanavond terug.

Ze zagen Yperen dan toch, al was het in de verte.

„O, Yperen zou ook heel wat van den oorlog kunnen vertellen,” zei de molenaar. „'t Heeft er dikwijls gebrand . . . Br . . . die oude tijd, hè! Wij leven rustiger . . . Ze praten en schrijven er nu wel eens over, maar daar blijft het gelukkig bij.”

Had de molenaar maar een paar maanden verder kunnen zien!

De jongens keken nog eenigen tijd rond. Dan bedankten ze den molenaar en gingen heen.

„Naar den boom,” zei Frans.

„Ja, maar we moeten om twaalf uur bij mijn oom zijn,” waarschuwde Jan.

„Hoe laat is 't al?"

Niemand bezat een horloge.

„We zullen 't eens vragen," hernam Jan. „Mulder!" riep hij.

De man stak zijn hoofd door een gat.

„Hei, wat vergeten?" vroeg hij.

„Hoe laat is 't al?"

De baas keek niet op een horloge, maar naar de zon en antwoordde:

„Zoo wat half twaalf."

„Weet je Emiel Moerman wonen?"

„Emiel Moerman?"

„Ja, dat is m'n oom."

„Zoo! . . . Wel, die woont bij 't dorp. Vraag daar maar eens! . . . Goeën dag hoor, ik moet nu naar men meelzak kijken!"

„Dus we moeten terug," zei Michiel.

„Ja, als we eerst naar den boom gaan, komen we te laat voor 't eten. En dan zou tante niet welgezind zijn. We kunnen van middag naar den boom gaan."

„Wel ja," meende Frans.

De knapen keerden dus naar West-Roozebeke terug. Spoedig vonden ze 't huisje van oom Emiel.

't Was een kleine hoeve, laag en met strooien dak, maar toch zoo aardig met de groene blinden en al de bloemen voor het raam. Een wingerd bedekte den voorgevel.

Tante Emma zag de jongens komen.

„Wel zoo, ben je daar?" riep ze al van een eindje. „De heeren uit de stad! Moe zeker?"

„Neen, tante," antwoordde Jan. „Veel complimenten van vader en moeder."

„En hoe gaat het thuis?"

„Heel goed."

„En grootmoeder en tante Louise."

Die woonden eveneens te Rousselare.

„Ook heel goed tante."

„En Marietje?"

Dat was Jans zusje.

„Ook heel goed."

„Dus allen gezond. Komt binnen, en drinkt een glas melk. 't Is warm vandaag."

De knapen vonden het heel leuk in zoo'n boerenkamer. De zoldering lag op dikke balken, bruin van den rook. Achter in 't vertrek was een wijde haard, waar boven een houtvuur een pot hing te borrelen. De meubels waren ruw, maar sterk.

Oom en tante hadden twee kinderen, pas vijf en vier jaar. Ze kwamen verlegen om 't hoekje van de deur kijken en liepen toen weer weg.

De frissche melk van tante's eigen koe smaakte heerlijk.

Weldra kwam ook oom binnen. Hij was licht gekleed in een los, bont hemd en fluweelen broek. Zijn bloote voeten staken in klompen. Zoo werken de boeren van Vlaanderen op 't land.

„Ha, onze gasten uit de stad," zei hij vriendelijk.

Oom Emiel moest ook weten, hoe de familie het maakte.

„En wat zeggen ze te Rousselare van den oorlog?" vroeg hij dan.

„Ik weet er niets van," antwoordde Jan.

„Dus spreken ze er niet over. Dat is maar 't beste ook. Ze zullen toch geen oorlog maken. Al gebabbel van de gazetten. *)

Tante dekte de tafel. Dat ging heel eenvoudig.

Ze zette er een grooten schotel aardappelen op, een kom

*) Kranten.

saus, legde voor ieder een boterham met een stuk spek en een vork, en zei dan welgemeend:

„Eet smakelijk!”

Ieder maakte, naar de gewoonte van 't land, 't kruis-teeken, prevelde 't Onze Vader, en tastte dan toe. Met de vork een aardappel geprikt, dezen in de sauskom gedoopt en naar binnen gewerkt. Zoo had tante geen grooten afwasch. En met een mes, dat ook op tafel lag, sneed elk op beurt zijn spek en brood in stukjes.

Veel menschen maakten meer werk van de tafel, maar tante volgde nog de oude mode.

't Tweede gerecht was een schotel heerlijke zoete melk-pap. Ieder een lepel om uit de gemeenschappelijke schaal te smullen . . . klaar was Kees weer.

Er volgde nog een dessert . . . lekkere, sappige peren van ooms boom.

De jongens hadden een koningsmaal.

Jan begon over 't bezoek aan den molen en den boom van Langemarck.

„Wil je daar heen,” vroeg oom. „Dat is de Schreiboorn.”

„Heet-ie zoo?”

„Ja. Ze zeggen, dat de menschen tot daar de gewonden hoorden schreien. En ja, dan hingen de Franschen er Artevelde aan op.”

„Br!” riep tante. „Zwijg toch van die wreede tijden!”

„En als er nu weer eens oorlog kwam,” hernam oom.

„Maar dat is gebabbel. Oorlog in onzen tijd zeker?”

„Ja, 't is gekheid. De gazetschrijvers weten zeker niet, wat op 't papier te zetten en beginnen dan maar weer eens over oorlog.”

De knapen moesten de twee koeien en de varkens, de geiten en de konijnen zien. 't Waren melkkoeien, maar soms trokken ze ook de kar want een paard kon oom Emiel

er niet op na houden. Hij was maar een heel klein boertje, doch bleef liever zwoegen op 't land dan naar de stad in de fabriek te gaan, zooals zijn broer, Jans vader, had gedaan.

Na nog wat in 't gras gerust te hebben, stapten de knapen weer op, de zakken vol peren, „voor de dorst,” zooals de goede tante had gezegd.

Nu naar den Schreiboorn. Een half uur later stonden ze er bij. Ja, je kon wel zien, dat het een heel oude boom was. Met ijzeren banden moest de holle stam bij elkaar gehouden worden, maar de takken droegen toch groote, prachtige bladeren.

Ons drietal praatte weer over Artevelde en de gewonden, die men van Roozebeke tot hier hoorde kermen.

Ja, die tijd was wreed. Maar dat het weer oorlog zou worden, neen, de jongens geloofden het niet en praatten er dan ook geen woord over.

't Werd nog een vroolijke dag. Onze vriendjes namen een bad in de beek. Ze zochten de rijpe braambeziën van de struiken, ze speelden op 't laatst zelfs krijgertje . . . tot het tijd werd naar huis te gaan.

Ze kenden dit gewest nu goed: West Roozebeke, Poelcapelle, den molen, Langemarck en den Schreiboorn. Ze hadden zelfs Yperen gezien.

Wat zouden ze vanavond veel te vertellen hebben!

„In de groote vacantie komen we hier terug,” zei Jan

„Ja,” sprak Michiel. „Maar weet je wat we moesten doen? . . . Wat geld sparen, dan kunnen we naar Yperen wandelen en 's avonds met den trein terug keeren.”

„Dat is een goed plan!” stemden de anderen toe.

„Van Yperen rijdt immers een trein recht naar Rousse-lare?”

„Hoeveel zou het kosten?” vroeg Frans.

„O, nog geen frank,” meende Jan.

„Wel neen, naar Kortrijk kost het maar vijf en tachtig centiemen, en dat is verder,” vertelde Michiel, die met zijn moeder eens naar Kortrijk was geweest.

Er werden nog andere plannetjes voor de vakantie gemaakt. Te Wijnendale was zoo'n oud kasteel van de Vlaamsche graven. En dan zagen ze meteen Gits en Thorhout.

En als ze flink spaarden, konden ze misschien wel eens naar Brugge; van die stad hingen in school zulke mooie platen.

„En naar Kortrijk, waar de Vlamingen het van de Franschen wonnen,” zei Jan.

Uitstapjes genoeg!

Maar, toen onze drie toeristen Rousselare naderden, hadden ze 't zoo druk niet meer. De voeten sleepten over den weg.

En die hooge Michielstoren bleef maar altijd even ver.

Eindelijk kwamen ze toch aan den Dixmuidschen Steenweg. Ze troffen het, dat ze juist aan dit gedeelte woonden. Anders nog eens de heele stad door!

De jongens namen afscheid. Dat ging natuurlijk heel eenvoudig met een „Tot morgen!”

Jan was nu spoedig thuis. De fabrieken waren al uit.

Het eten stond klaar. Jan kon dadelijk beginnen en had wel trek. Vader en moeder waren zooals altijd heel vriendelijk, maar luisterden niet veel naar Jan's verhaal. En zusje Marie was pas vier jaar en kon er niet veel van begrijpen. Ze lachte, toen ze de twee peren kreeg, die broer voor haar had bewaard.

Na 't eten zei vader:

„Jan, je ziet er moe uit, ga maar dadelijk naar bed, jongen!”
